Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi
2015, 5 (44) 109-121

Çiftlerde İlişkisel Yılmazlık ve İlişkisel Profesyonel Yardım Arama: İkili (Dyadic) Analiz [1]

Relational Resilience and Relational Professional Help on Couples: Dyadic Analysis

Didem AYDOĞAN[2] ve Yaşar ÖZBAY[3]

Öz: Bu çalışmanın amacı, bir riske sahip olan çiftlerde ilişkisel yılmazlığın, ilişkisel profesyonel yardım aramayla olan ilişkisinin incelenmesidir. Araştırmada, Aktör-Partner Karşılıklı Bağımlılık Modeli (APIM) kullanılarak, kadın ve erkeğin karşılıklı etkileri değerlendirilmiştir. Araştırma grubunu 229 evli çift (n=458) oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak Kişisel Bilgi Formu, Yaşam Olayları Formu, İlişkisel Yılmazlık Ölçeği ve İlişkisel Yardım Arama Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizi için SPSS ve AMOS programları kullanılarak, betimsel istatistik ve yapısal eşitlik modelinde yol (path) analizinden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonuçları aktör-partner etkilerinde, kadın ve erkeğin ilişkisel profesyonel yardım arama yaklaşımları üzerinde aktör etkisi olduğunu göstermektedir. Partner etkileri açısından ise yalnızca kadınların profesyonel yardım aramaya yönelmelerinin erkeklerin ilişkisel yılmazlıklarını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar sosyal-ekolojik yaklaşım bağlamında ilgili araştırmalarla tartışılmış olup, araştırmacılara, uygulamacılara ve alan uzmanlarına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: İlişkisel Yılmazlık, İlişkisel Profesyonel Yardım Arama, İkili Analiz

Abstract: The purpose of this study is to investigate of the relationship of relational resilience and the relational professional help seeking of the couples who have a risk at their marriage the relationship. In this study, by using Actor-Partner Interdependence Model (APIM), the reciprocal influences of woman and man was evaluated. The participants of the study are composed of 229 married couples (n=458). The Relational Resilience Scale, Relational Professional Help-Seeking Behavior Scale, Personal Information Form and Life Events Form were used to collect data for this study. For the data analyzing descriptive statistic and structural equation modeling with path analysis were employed with SPSS and AMOS programs. The results of this research revealed that, in the actor-partner effects, there is an actor effect on men and women's relational professional help seeking approaches. In terms of partner effects, only women's relational professional help seeking behavior increase the men partner's relational resilience. The implications of the results are discussed with the previous research findings in the light of social-ecologic approach and the suggestions were also made for future research and counseling practitioners.

Keyword: Relational Resilience, Relational Help-Seeking Behavior, Dyadic Analyses

Yaşanan zor durumlar karşısında yeniden toparlanma yeteneği anlamına gelen yılmazlık kavramı, yalnızca bireysel boyutta değil aile ve yakın ilişkiler içerisinde de ele alınmaktadır (McCubbin ve McCubbin, 1988; Walsh, 1996, 1998; Jordan, 1997, 2005; Patterson, 2002a, 2002b; Conolly, 2005; Venter ve Synders, 2009). Birçok araştırmada, ailelerin olumsuz yaşam durumlarıyla karşılaştıkları ve bununla etkili bir şekilde baş edebildikleri incelenmiştir (Daly, 1999; Heiman, 2002; Cohen,

[1] Bu makale Prof. Dr. Yaşar Özbay danışmanlığında yürütülen doktora tezinin bir bölümünden oluşturulmuştur.
[2] Dr., Adnan Menderes Üniversitesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilimdalı. E-posta: didempdr3@yahoo.com
[3] Prof. Dr., Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilimdalı. E-posta: yozbayy@gmail.com

Slonim, Finzi ve Leichtentritt, 2002; Greef ve Human, 2004; Lee, Lee, Kim, Song ve Park 2004, Brown ve Robinson, 2012; Özbay ve Aydoğan, 2014).

Sistemik bakış açısıyla yılmazlık, ekolojik ve gelişimsel bağlamda etkileşimsel süreçlere odaklanmaktadır (McCubbin ve McCubbin, 1988; Walsh, 1996, 1998; Ungar, 2005, 2008; Venter, 2009). Yılmazlığın ekolojik bakış açısıyla değerlendirilmesi Bronfenbrenner'in (1994) gelişimi doğrudan etkileyen yapıları sınıflandırdığı ekolojik yaklaşıma dayanmaktadır. Ekolojik yaklaşımı temel alan Ungar (2005, 2008), yılmazlığı bireyin iyi oluşunu devam ettiren psikolojik, sosyal, kültürel ve fiziksel kaynaklar için yolların neler olduğunu bilme (navigate) ve bu kişisel ve kültürel kaynakların kullanımını kendi lehine çevirme (negotiate) olarak tanımlamaktadır. Walsh (1996, 2002) aile yılmazlık kavramını ekolojik ve gelişimsel bağlamda ele alarak, ilişkisel yılmazlık sürecinde kişisel ve ilişkisel dönüşüm aracılığıyla büyümenin varlığından söz eder. Venter ve Snyders (2009) yakın ilişkiler içerisinde yılmazlığı, olumsuzluğun üstesinden gelmede çiftin yeteneği olarak tanımlamaktadır. Yılmazlığı ilişkisel bir fenomen olarak İlişkisel Kültürel Teoride (RCT) Jordan (2005) "gelişimi-teşvik edici bağlantılar (ilişkiler) içerisine girme yeteneği" olarak ele almaktadır. İlişkisel bu model, yılmazlığı iki yönlü olarak karşılıklı gelişim ve bağlantıyı içeren, uyumlu gelişmeyi arttıran ilişkiler olarak açıklamaya çalışmaktadır.

Yılmazlık kavramı risk ve koruyucu faktörler bağlamında değerlendirilmektedir. Walsh (2006) aile içerisindeki riski kriz olarak görür ve yılmaz ailelerin bu kriz durumundan sonra ilişkilerini daha zenginleştirip aralarındaki duygusal bağları daha da geliştirdiklerini belirtmiştir. Bu açıdan bakıldığında risk ailelerin pozitif yönde gelişme sağlayabilmeleri için bir fırsat olmaktadır. Aile yılmazlığı literatüründe kronik rahatsızlığı olan bir çocuğa sahip olma (Tak ve McCubbin, 2002), ailede madde ya da alkol bağımlısı bireyin olması (Lum, 2008), yoksulluk (Duncan, Bowden ve Smith, 2005), aile yaşam döngüsündeki geçiş (Spring, Rosen ve Matheson, 2002), engelli bir çocuğa sahip olma (Heiman, 2002; Margalit ve Kleitman, 2006; Plumb, 2011), travmatik kayıp ve ölüm (Greef ve Human, 2004) kısırlık (Daly, 1999), eşlerden birinin bir engele ya da kronik bir rahatsızlığa sahip olması (Yorgason, Piercy ve Piercy, 2007) ve ekonomik kriz (Kwon, Rueter, Lee, Koh ve Ok, 2003) gibi farklı şekillerde güçlükler ya da krizler risk faktörü olarak tanımlanmıştır.

Yılmazlık sürecinde risk durumları karşısında olumsuzluğa karşı tampon görevi gören ve bireye yardım eden kaynaklar koruyucu faktörler olarak ele alınmaktadır (Hawley, 2000). Ailede koruyucu faktörler uzlaşma, önemli günlerdeki kutlamalar, açık iletişim, empati, ekonomik durum, pozitif bakış açısı, esneklik, bağlılık, maneviyat, dayanıklılık, aile üyelerinin fiziksel ve psikolojik sağlığı, işbirlikçi problem çözme, aile üyelerinin boş zaman faaliyetleri, finansal yönetim, aile üyelerinin kişilik özellikleri, destekleyici iletişim ağı, ailenin gelenekleri ve alışkanlıklarıdır (McCubbin ve McCubbin, 1988; Black ve Lobo, 2008; Walsh, 1996, 1998, 2002, 2006).

Sistematik yaklaşımda, yaşanılan güçlükler karşısında bireylerin toplum içerisindeki kurum ve kuruluşlardan yararlanmaları kendi yılmazlıklarına katkı sağlar (Ungar, 2005). Bu bağlamda, çiftlerin zor zamanlarında formal ve informal yollardan ilişki desteği aramaları ilişkisel yılmazlıkları için önemli bir faktördür. Bodenmann (2005) karşılaşılan stres durumlarında bireysel başa çıkma çabalarının stresi yönetmede başarılı olmadığında, ikili (dyadic) başa çıkmanın rol oynayabileceğini, eğer ikili başa çıkma çabaları da başarılı değilse, çiftin dışardan aldığı sosyal destek ile stresli durumun ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Dışarıdan alınan formal sosyal desteğin özellikle de profesyonel yardım aramanın önemli durumlar karşısında yılmazlık için aile içerisinde bir koruyucu faktör olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur (Heimen, 2002; Ahlert ve Greef, 2012; Özbay ve Aydoğan, 2014). Bu nedenle ilişkisel yılmazlıkta çiftlerin gelişimi teşvik edici ilişki sürecine katılabilmelerinde, ilişkisel profesyonel yardım aramanın ele alınmasının önemli olduğu görülmektedir.

İlişkisel profesyonel yardım arama çiftin ilişki ya da evlilik yaşamında problem ya da zor durumlarla karşı karşıya kaldıklarında birlikte profesyonel yardım arama tutumları olarak tanımlanabilir. Yardım arama davranışı; kişi, problem ve yardım alınacak kaynak başta olmak üzere çok boyutlu bir fenomendir (Atkinson ve Gim, 1989; Fischer ve Turner, 1970). Çift olarak yardım arama davranışlarındaki engeller, bireysel yardım arama davranışındaki engellerden daha fazla olmasına rağmen bu konuda yapılan araştırmalar oldukça azdır (Doss, Simpson ve Christensen, 2004; Eubanks Fleming ve Córdova, 2012).

Çift ilişki sürecini zorlaştıran pek çok güçlük bulunmaktadır. Bireylerin yardım aramaya karşı tutumları, ilişkide yaşanan bu güç durumlara göre farklılaşmaktadır. Bireysel yardım aramadan farklı olarak, ilişkide yardım almak için her iki partnerin de buna karşı istekli olmaları ya da ilişkiye odaklanmak için gerekli zamanı ayırabilmeleri çiftlerin yardım arama davranışlarında önemlidir. İlişkide partnerlerden birinin ya da diğerinin yaşadığı bir yaşam durumu diğer partnerinin üzerinde de bir etkiye sahiptir (Walsh ve McGoldrick, 1991; Brown, 2012; Özbay ve Aydoğan, 2014). Eubanks Fleming ve Cordova (2012) yaptıkları araştırmada, çiftlerden yardım aramaya karşı daha çok pozitif tutum sergileyen kadınların yardım arama ihtiyaçlarının daha fazla olduğunu belirlemişlerdir. Bunun yanısıra kadınlar yardım almanın gerekli olduğunu düşünse de ilişkide erkekler yardım aramayı geciktirebilmektedir. İçinde yaşanılan kültürde de kadın ve erkeğin sahip olmuş olduğu cinsiyet rolleri günlük yaşamda kadın ve erkeğin nasıl hareket edeceğini etkilemektedir. İlgili

bu açıklamalar ve karşılıklı etki durumu da göz önüne alındığında ilişkisel yılmazlıkta, ilişkisel profesyonel yardım aramanın ikili (dyadic) bir şekilde analiz edilmesinin önemini de ortaya çıkarmaktadır. Bu şekilde karşılıklı-etki bağlamında ilişkisel süreç ele alınarak, evlilik ilişkisinde kadın ve erkeğin zor ya da güç durumlar karşısında birbirleri üzerindeki etkileri daha derinlemesine anlaşılacağı düşünülmektedir. Evlilik yaşamında bir riske sahip olan çiftlerde, kadın ve erkeğin sahip olduğu ilişkisel profesyonel yardım arama tutumu kendi ilişkisel yılmazlıklarını (aktör etkileri) ve eşlerinin ilişkisel yılmazlıklarını (partner etkileri) nasıl açıklamaktadır bu araştırmanın problem durumunu oluşturmaktadır.

Son yıllarda ilişki süreçleri karşılıklı-bağımlılık araştırmalarında Aktör-Partner Karşılıklı Bağımlı Etki Modeli (APIM) kullanılarak daha derinlemesine incelenmektedir (Kenny, 1996; Kenny ve Cook, 1999). Bu çalışmada, kadın ve erkeğin birbiri üzerindeki etkileri ikili analiz türlerinden biri olan APIM kullanılarak ele alınmıştır. Profesyonel yardım arama ve yılmazlığa ilişkin kuramsal ve ampirik bulgular da göz önünde bulundurularak, kadın ve erkeğin ilişkisel profesyonel yardım arama davranışları kendi ve partnerlerinin ilişkisel yılmazlıklarını etkilediği hipotezinden yola çıkılmıştır. Özellikle de bu araştırmanın ikili analize dayandırılarak planlanması, kullanılan veri analizi yaklaşımı ve ele alınan değişkenlerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında aile ve çift araştırma ve uygulamaları açısından bir yenilik ve katkı getirmesi beklenmektedir.

Yöntem

Araştırma Grubu

Araştırma grubunun belirlenmesinde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada çiftler için en az bir riskli yaşam olayına ve bir çocuğa sahip olmaları ölçüt olarak belirlenmiştir ve bu şekilde 229 evli çift (n=458) araştırma grubuna dahil edilmiştir. Araştırmada kadınların yaş aralığı 20-53 arasında değişmekte olup, yaş ortalamaları =36 (Ss:5.53), erkeklerin ise yaş aralığı 22-58 arasında değişmektedir ve yaş ortalamaları =39.61'dir (Ss: 5.75).

Katılımcıların evlilik yılı ortalamaları = 14.41 (Ss: 5.62) yıl olup, evlilik süreleri 1 ile 34 yıl arasında değişmektedir ve büyük bir çoğunluğunun ilk evlilikleridir (n=430, 93.9%). Bununla birlikte ortalama olarak iki çocuğa sahiptirler ve sahip oldukları çocuk sayısı 1-7 arasında değişmektedir. Katılımcıların yardım arama davranışları incelendiğinde kadınlar ve erkekler en çok eşlerinden yardım almaktadırlar (n=261, 57%). Bununla birlikte 95 kişi (20.7%) ailelerinden, 50 (10.9 %) kişi de yakın arkadaşlarından yardım aldıklarını belirtmiştir. Katılımcılardan 4'ü ise (.9%) daha önceden profesyonel yardım almıştır. Evli çiftlerin toplum içerisinde en çok yardım aldıkları hizmet türü ise sağlık hizmetidir (n=293, 64 %).

Aile içerisinde var olan önemli yaşam olayıyla (risk faktörleri) beraber sahip olunan koruyucu faktörler, ilişkisel yılmazlığı sağlayan önemli kaynaklardır. Aile içerisinde birlikte geçirilen zaman incelendiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğu eşleriyle gün içerisinde birlikte kahvaltı yapma, akşam yemeği yeme ve birlikte alışveriş yapma gibi rutin etkinlikleri yerine getirdiklerini belirtmiştir (n=415, 90.6%). Yine araştırma grubunda kadın ve erkek katılımcılardan 385'i (84.1%) eşleriyle beraber yakın çevrelerini ziyaret etmektedir. Tablo 1'de araştırma grubunda yer alan çiftlerin sahip oldukları yaşam olayları sunulmuştur.

Tablo 1. *Araştırma Grubunda Yer Alan Evli Çiftlerin Sosyo-Ekolojik Bağlamda Yaşam Olayına İlişkin Bilgiler*

	Bireysel Şuan ki Döneme Ait Yaşantılar	**f**	**%**	**Toplam**
	Psikolojik tedavi görme	8	1.7	40
	Alkol/madde kullanımı	5	1.1	(8.7%)
	Kronik bir rahatsızlığa sahip olma	27	5.9	
	Bireysel Erken Dönemdeki Yaşantılar	**f**	**%**	**Toplam**
BİREYSEL	Çocukluğunda şiddete maruz kalma	29	6.3	
	Cinsel istismara maruz kalma	4	.9	45
	Erken yaşta anne ve babanın boşanması	12	2.6	(10.7%)
	Çocukluğunda evlatlık olarak bir ailenin yanında yetişme	4	.9	
	Aile Yapısı	**f**	**%**	**Toplam**
	Farklı aile yapılarına sahip olma	94	20.5	
	Eşin ailesiyle birlikte yaşama durumunda olma	19	4.1	121
	Farklı dini inanışlara sahip olma	8	1.7	(26.3%)
	Evlilik İlişkisi	**f**	**%**	**Toplam**
	Evlilikte boşanmayı düşünme	36	7.9	
	Son bir yıl içerisinde aile içerisinde beklenmedik bir ölümle karşı karşıya kalma	28	6.1	161 (33.2%)
	Evlilikten doyum sağlayamama	54	11.8	
AİLE YAPISI / İLİŞKİLER	Cinsel yaşamın kötü olması	43	9.4	
	Çocuk ile İlişkili Durumlar	**f**	**%**	**Toplam**
	Çocuğunu kaybetme (Trafik kazası, hastalık sonrası)	13	2.8	35
	Engelli bir çocuğa sahip olma	8	1.7	(7.6%)
	Kronik rahatsızlığı olan bir çocuğa sahip olma	14	3.1	
		f	**%**	**Toplam**
	İşsizlik (düzenli bir işe sahip olamama)	41	9.0	201
TOPLUMSAL	Sürekli olarak taşınma (ev / şehir değiştirme)	26	5.7	(45%)
	Yoksulluk (düşük maddi gelir)	134	29.3	

Çiftlerin risk faktörlerine ilişkin dağılım incelendiğinde 95'inin (19.4%) bireysel olarak önemli yaşam olayına, aile yapısı ve ilişkiler bağlamında değerlendirildiğinde ise 161'inin (33.2%) evlilik ilişkisinde önemli yaşam olaylarına sahip oldukları görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların toplumsal alan içerisinde 134'ü (29.3%) düşük maddi gelirden dolayı bir riske sahiptirler.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanmış olup, araştırmaya katılan bireylerin yaş, cinsiyet, evlilik süreleri, kaçıncı evlilikleri olduğu, çocuk sayıları ve yaşları bununla birlikte çiftin bir güçlük ya da problem yaşadığı zaman en çok kimlerden yardım aldığını ve profesyonel yardım alıp almadığını ortaya koymak amacıyla hazırlanan soruları içermektedir.

Yaşam Olayları Formu: Çiftin sahip oldukları risk faktörlerini belirlemek üzere Aydoğan (2014) tarafından geliştirilmiştir. Yaşam olayları bilgi formunda çiftlerin ilişkilerinde karşı karşıya kaldıkları akut ve kronik stresörler ya da güçlük ve travmatik olaylar bulunmaktadır. Yaşam Olayları formu 20 maddeden oluşmakta olup, bireysel, aile yapısı ve ilişkileri ve toplumsal alanları içermektedir. Formda katılımcılar eğer bu yaşam olaylarından birine sahiplerse Evet, eğer sahip değillerse Hayır seçeneğini işaretlemektedirler.

İlişkisel Yılmazlık Ölçeği: Aydoğan (2014) tarafından çiftin ilişkide yaşanan güçlük, sıkıntı, zor zamanlar (travmatik yaşantı gibi) sonrasında ilişki süreçlerini koparmayıp, birlikte toparlanma güçlerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin psikometrik özellikleri 293 evli kişi üzerinde incelenmiştir. Ölçek 27 maddeden oluşmakta olup, ilişkisel yılmazlığın aktör, partner, ortak (birliktelik) ve maneviyat boyutlarını içermektedir. 7'li derecelendirilen Likert tipi bir ölçme aracıdır. Yapı geçerliliği çalışmaları kapsamında doğrulayıcı faktör analizi tekniği (DFA) kullanılmıştır. Öngörülen dört boyutlu yapıyı test etmek üzere yapılan birinci DFA analizinden elde edilen uyum indeksleri ve aynı zamanda ilişkisel yılmazlık ölçeğinin toplam puan üzerinden değerlendirilebilinecek bir ölçme aracı olduğunu gösteren ikinci düzey DFA ile elde edilen uyum indeksleri ölçeğin yapı geçerliliğine ilişkin yeterli bir kanıt sağlamıştır. Ölçüt geçerliliği kapsamında stresle başa çıkma arasında pozitif .29 ($p<.01$), kısa semptom ile negatif düzeyde .-24 ($p<.01$) ilişkiler elde edilmiştir. İlişkisel Yılmazlık Ölçeğinin güvenirliğini belirlemek üzere hesaplanan Cronbach alfa değeri toplam için .96, aktör boyutu için .93, partner boyutu için .90, ortak (birliktelik) boyutu için .95 ve maneviyat boyutu için .86 olarak bulunmuştur**.** Ölçeğin bu araştırma grubu içerisindeki güvenirlik katsayıları ise erkekler için .96, kadınlar için .94 olarak hesaplanmıştır.

İlişkisel Yardım Arama Ölçeği: Evli ya da romantik ilişkide bulunan bireylerin ilişki sürecinde yaşamış oldukları problem ya da kriz durumları karşısında yardım arama tutumlarını ölçmek amacıyla Özbay ve Aydoğan (2013) tarafından geliştirilen İlişkisel Yardım Arama Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin kişilerarası açıklık, zorlanma, danışmaya olan inanç, sosyal kabul ve ihtiyaç hissetme olmak üzere beş alt boyut bulunmaktadır. Ölçek 31 maddeden oluşmakta olup, 6'lı derecelendirilen (1.Hiç bir zaman, 6.Her zaman) likert tipi bir ölçektir.

Ölçeğin daha önceden tanımlanan beş boyutuna ilişkin olarak ilgili uzman görüşü doğrultusunda, ilişkisel yardım arama ölçeğinin yardım arama sıklığı ve yardım arama problemliliğini içeren iki boyut içerisinde tanımlanabileceği öngörülmüştür. Ölçeğin danışmaya olan inanç ve zorlanma boyutlarının ilişki içerisinde yardım arama sıklığını göstermektedir. Yardım arama sıklığı; çiftin ilişki ya da evlilik yaşamı içerisinde problem ya da zor durumlarla karşı karşıya kaldıklarında ilişkisel profesyonel yardım arama tutumlarını belirtmektedir. İkinci olarak, kişilerarası açıklık, sosyal kabul ve ihtiyaç hissetme boyutları ise yardım arama problemliliğini göstermektedir. Çiftin ilişki ya da evlilik yaşamı içerisinde karşı karşıya kaldığı problem ya da zor durumları kabul etmelerini ve kendilerini açmalarını içerir. Aydoğan (2014) tarafından ölçeğin alt boyutlarına ilişkin yapılan açıklamalar dikkate alınarak ölçeğin iki boyutlu ölçme modelinin uyumu ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi tekniği kullanılarak test edilmiştir. 31 maddeden oluşan iki boyutlu modelin sınanması için uygulanan ikinci düzey DFA sonucunda uyum indeksleri hesaplanarak, ölçeğin yapı geçerliliğine ilişkin yeterli kanıtlar elde edilmiştir. Ölçeğin bu araştırma kapsamında kullanılan ilişkisel profesyonel yardım arama boyutunda kadınlar için .88, erkekler için .91 olan güvenirlik katsayıları elde edilmiştir.

İşlem Yolu

Ölçekler Ankara sınırları içerisinde ilköğretimde öğrenim gören çocuğa sahip anne babalara, çeşitli kurum ve kuruluşlarda çalışan evli ve çocuk sahibi olan bireylere araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Ölçeklerin cevaplama süresi yaklaşık 20 dakikadır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizi için betimsel analiz ve önerilen yapısal modelin test edilmesi için yol analizi kullanılarak ikili (dyadic) analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Veriler üzerinde yol analizi yapılırken ölçeğin ham puanları temel alınmıştır. Bu araştırma içerisinde ikili analiz yaklaşımlarından biri olan Aktör-Partner Karşılıklı Bağımlı Model (The Actor-Partner Interdepence Model, APIM) kullanılmıştır. İstatistik çözümlemeler için ise SPSS.18 ve AMOS 16.0 istatistik paket programlarından yararlanılmıştır.

Aktör-Partner Karşılıklı Bağımlı Model (APIM)

Son yıllarda araştırmacılar, aile ve çift ilişki süreçlerini araştırmada karşılıklı bağımlılık çalışmaları için çeşitli yöntemler kullanmaya başlamışlardır (Kenny, 1996; Kenny ve Cook, 1999; Popp ve diğ., 2008). İkili araştırma yöntemleri ilişki süreci içerisindeki "benzerlik", "farklılık", "karşılıklılık", "tamamlayıcılık", "karşılıklı olma" kavramları üzerinde daha detaylı bir şekilde çalışmak için uygundur (Kenny, 1996; Magiure, 1999). İkili analiz tekniklerinden biri olan APIM'in kullanımı, aile içi ilişki süreçlerini araştırma ya da yakın ilişkiler içerisinde elde edilen verilerin analizinde kullanımı son yıllarda artmıştır (Kenny, 1996; Kenny ve Cook, 1999; Kashy ve Kenny, 2000). Türk kültürü içerisinde yakın ilişkilerde (örneğin, evli çiftler) ikili (dyadic) analiz tekniğinin kullanıldığı araştırmaların ise oldukça yeni olduğu dikkat çekmektedir (Özen, 2012; Çakır, 2014; Tomar, 2014).

Pek çok araştırmada aktör etkileri açıklanmakta fakat partner etkileri sıklıkla gözardı edilmektedir. APIM (Kenny, 1996) kişinin bağımsız değişkenin kendi bağımlı değişkeni üzerindeki etkisi (aktör etkisi) ve partnerinin bağımlı değişken üzerindeki etkisini (partner etkisi) yordamak için kullanılır. Yalnızca aktör etkileri incelendiğinde araştırmacılar bireysel düzeyde analize odaklanmış olurlar. APIM modelinde ise aktör ve partner etkileri eş zamanlı olarak incelenir. Bu şekilde partner etkileri sürece dahil edildiğinde ilişkisel durumlar detaylı ve güvenilir bir şekilde tanımlanmış olur. Gerek aile ilişkisi gerekse romantik ilişki bağlamında bir partnerin tepkisinin diğer partnerin bazı özelliklerine bağlı olması, ilişkisel yapı ve süreçlerin varlığına işaret eder.

İlişkisel Yılmazlık, ikili ilişkiler içerisinde karşılıklı etki bağlamında ele alınan bir yapıdır. İlişkisel yılmazlığı, ikili (dyadic) olarak incelemek önemlidir. Çünkü hem aktör hem de partner etkilerinin incelenmesi çiftin ilişkisel yılmazlığında kadın ve erkeğin hem kendilerinin hem de eşleri aracılığıyla açıklanmasına ve birbirleri üzerlerindeki etkilerinin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. İlişki içerisindeki partnerler, karşılıklı olarak birbirlerinden davranışsal olarak etkilenir. Bu şekilde APIM modelinin kullanılması nedensel ilişkiler üzerinde karşılıklı yapıların anlaşılmasını sağlar. Araştırmada aktör ve partner etkileri incelenerek ilişkisel yılmazlıkta karşılıklı etkiler ortaya konulmuştur. Çift ilişki sürecinde karşılıklı bağımlılık analizinde bireyler arası kovaryansta analiz içerisinde ele alınmış olup aynı zamanda çiftler arası ilişkiler hesaplanarak ilişki içerisindeki yılmazlık süreci incelenmiştir.

Bulgular

Tüm değişkenler üzerinde analiz yapılmadan önce veri seti incelenmiştir. Veri kaybının yalnızca bir değişkene ait olduğu görülmüştür. Veri setinde tek yönlü ve çok yönlü değerler incelenmiş olup, tek yönlü aykırı değere rastlanılmamış, ancak incelenen Mahalabonis Uzaklık değerinde, altı madde içerisinde çok yönlü aykırı değer sonucuna ulaşılmıştır. Bu

maddeler analiz dışı bırakılmış olup, veri analizi 223 evli çift üzerinde gerçekleştirilmiştir. Öncelikli olarak elde edilen verilerin analizi için betimsel analiz, değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla yapılan pearson korelasyon tekniği sonuçlarına yer verilmiştir. Bununla birlikte tanımlanan modele dönük olarak ikili (dyadic) analiz yaklaşımlarından biri olan Aktör-Partner Karşılıklı Modeli (APIM) kullanılarak yapılan yol analizi sonuçları verilmiştir.

Modele ilişkin ikili analiz sürecine geçilmeden önce ilk olarak kadın ve erkeğe ait ilişkisel yılmazlık, ilişkisel profesyonel yardım arama değişkenlerinin ortalama ve standart sapma puanları hesaplanmıştır. İlişkisel yılmazlığa ait kadınlar için ortalama $\overline{X}$ =5.58 (Ss:1.00), erkekler için ortalama $\overline{X}$ =5.70 (Ss:1.07) ve ilişkisel profesyonel yardım arama kadınlar için ortalama $\overline{X}$ =4.23 (Ss:1.06) ve erkekler için ortalama $\overline{X}$ =3.71 (Ss:1.20) olarak hesaplanmıştır. İkinci olarak ise yine kadın ve erkeğe ait, ilişkisel yılmazlık ve ilişkisel profesyonel yardım arama arasındaki pearson korelasyon momentler çarpımı tekniği kullanılarak tüm değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Tablo 2. *Kadın ve Erkeğe Ait İlişkisel Yılmazlık ve İlişkisel Profesyonel Yardım Arama Arasındaki İlişkiler*

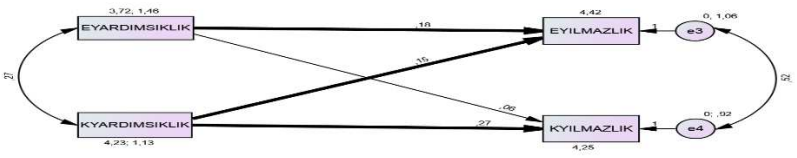
	1	2	3	4
E_YIL (1)	1			
E_PYR (2)	.23**	1		
K_YIL (3)	.56**	.13	1	
K_PYR (4)	.19**	.21**	.30**	1

Not: E_PYR: Erkek İlişkisel Profesyonel Yardım Arama**, K_PYR:** Kadın İlişkisel Profesyonel Yardım Arama**, E_YIL:** Erkek İlişkisel Yılmazlık**, K_YIL:** Kadın İlişkisel Yılmazlık
**p<.01,*p<.05

Erkekler için en düşük aktör ilişkisi erkek ilişkisel yılmazlığı ile erkek ilişkisel profesyonel yardım arama (r=.23, p <.01) arasındadır. Kadınlar için en düşük aktör ilişkisi ise kadın başa çıkma ile kadın ilişkisel profesyonel yardım arama arasındaki ilişkidir (r=.29, p<.01). Bununla birlikte partner ilişkileri değerlendirildiğinde, kadın ilişkisel yılmazlığı ile erkek ilişkisel yılmazlığı (r=.56, p<.01) arasında orta derecede pozitif yönde bir ilişki elde edilmiştir. Partner ilişkilerinden en düşük ise kadının ilişkisel profesyonel yardım araması ile erkeğin ilişkisel yılmazlığı arasında olduğu görülmektedir (r=.19, p<.01).

İlişkisel Yılmazlığı Yordamak için Önerilen Yapısal Model

İlişkisel yılmazlığın açıklanmasına dönük olarak kurulan yapısal modelde, kadın ve erkeğin ilişkisel yılmazlıkları, kadın ve erkeğin ilişkisel profesyonel yardım arama değişkeniyle beraber incelenmiştir. Bu modelde, ilişkisel yılmazlıkta kadın ve erkeğe ait ilişkisel profesyonel yardım aramanın etkisi APIM kullanılarak yol analiziyle test edilmiştir. Analizde kadın ve erkeğe ait ilişkisel profesyonel yardım arama arasındaki ilişkiler ve sonuç değişkenler (kadın-erkek ilişkisel yılmazlık) arasındaki hatalar ilişkilendirilerek, aktör ve partner etkilerinin ilişkisel yılmazlık üzerindeki etkileri test edilmiştir. Verilerin bu şekilde analiz edilmesinde AMOS 5.0 programı kullanılmıştır. Hesaplanan etkiler Şekil 1'de gösterilmiştir.

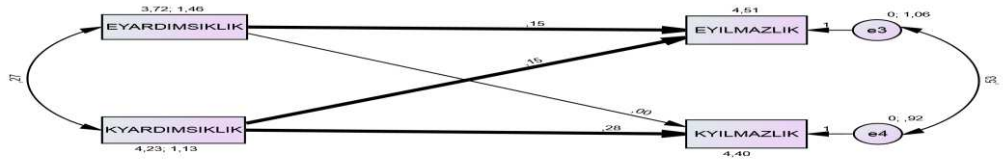
Not: EYARDIMSIKLIK: Erkek İlişkisel Profesyonel Yardım Arama, **EYILMAZLIK:** Erkek İlişkisel Yılmazlık, **KYARDIMSIKLIK:** Kadın İlişkisel Profesyonel Yardım Arama, **KYILMAZLIK:** Kadın İlişkisel Yılmazlık

Şekil 1. *İlişkisel Yılmazlığa ait APIM Modeli Sonuçları*

Tablo 3. *APIM Modeline Ait Uyum İndeksleri*

	X^2 (df)	CFI	RMSEA	NNFI
Model 1	0	1.00	-	1.00
Model 2	1.12 (1), p=.29	.99	.02	.99

İlişkisel yılmazlığın, ilişkisel profesyonel yardım almayla açıklanabilirliğine dönük modele ilişkin süreç yukarıdaki Tablo 3 içerisinde verilmiştir. Nihai olarak önerilen son model, yolların düzenlenmiş olan halidir (Şekil 2). Son tanımlanan model içerisinde elde edilen uyum indekslerinin oldukça iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. (X^2 (df) = 1.12 (1), =1.12, p=.29, CFI=.99, RMSEA=.02, NNFI=.99). Bu model tam doymuş bir modeldir ve uyum indeksleri rapor edilmemektedir (Chow Man ve Cin Tan, 2013). Ancak bu araştırmada Model 1 ve Model 2'deki sonuçlar nihai modelin yapısını dana net anlamak üzere verilmiştir. Bununla birlikte RMSEA'nın 0'a yaklaşması (Brown, 2006), CFI ve NNFI değerinin yaklaşık 1 olması (Hu ve Bentler, 1999) modelin tam doymuş olduğunu da aynı zamanda göstermektedir. Bu bağlamda nihai modelde elde edilen uyum indeksleri kabul edilebilir durumdadır. Aşağıdaki şekilde ise nihai modelde hesaplanan etkiler verilmiştir.

Not: EYARDIMSIKLIK: Erkek İlişkisel Profesyonel Yardım Arama, **EYILMAZLIK:** Erkek İlişkisel Yılmazlık, **KYARDIMSIKLIK:** Kadın İlişkisel Profesyonel Yardım Arama, **KYILMAZLIK:** Kadın İlişkisel Yılmazlık

Şekil 2: *İlişkisel Yılmazlığa Ait APIM Nihai Modele Ait Sonuçlar*

Kadın ve erkek için doğrudan aktör ve partner etkilerine ait standardize edilmemiş regresyon katsayıları (B), standart hataları (sh), t ve p değerleri ve standardize edilmiş regresyon katsayıları Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. *Kadın Ve Erkeğe Ait İlişkisel Yılmazlık Üzerinde Doğrudan Aktör Ve Partner Etkileri*

Etki	B	Sh	T	*P*	Standardize Edilmiş Regresyon Katsayıları
Aktör Etkileri					
İlişkisel Yardım Arama---> İlişkisel Yılmazlık					
Kadın Aktör Etkisi	.28	.06	4.609	.001***	.29
Erkek Aktör Etkisi	.15	.05	2.929	.00**	.16
Partner Etkileri					
İlişkisel Yardım Arama---> İlişkisel Yılmazlık					
Kadın Partner Etkisi	.15	.05	2.339	.01**	.15-
Erkek Partner Etkisi	-	-	-	-	

*P<.05,**P<.01, ***P<.001

APIM'de aktör etkileri incelendiğinde, kadın ve erkeklerin ilişkisel profesyonel yardım arama tutumlarının doğrudan kendi ilişkisel yılmazlıkları üzerinde bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Kadınların ilişkisel yılmazlıkları üzerinde ilişkisel profesyonel yardım aramanın doğrudan aktör etkisi β= .29, p<.05 bulunurken, erkek için β= .16, p<.01 olarak bulunmuştur. İncelenen ilişki sonuçları da kadın ve erkeğin ilişkisel profesyonel yardım aramaya yönelmelerinin artması, kendi ilişkisel yılmazlıklarını arttırmaktadır. APIM kullanılarak incelenen partner etkileri, erkeğin ilişkisel yardım arama tutumu kadının ilişkisel yılmazlığı üzerinde bir etkisi yokken, kadının ilişkisel yardım arama tutumu erkeğin ilişkisel yılmazlığı üzerinde bir etkiye sahiptir, β= .15, p<.01. Kadının ilişkisel profesyonel yardım arama tutumunun artması erkeğin ilişkisel yılmazlığını da arttırmaktadır.

.

Tartışma ve Yorum

Bu araştırmada evlilik ilişkisinde bir riske sahip olan çiftlerin ilişkisel yılmazlığı, ilişkisel profesyonel yardım aramayla beraber incelenmiştir. Araştırmada kadın ve erkeğin ilişkisel profesyonel yardım aramaya yönelmeleri kendi ilişkisel yılmazlıklarını arttırdığı, bununla birlikte erkeğin ilişkisel profesyonel yardım aramaya yönelmesi kadının ilişkisel yılmazlığı üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuçlar özellikle ilişkisel yılmazlığın sosyal-ekolojik yaklaşım bağlamında ele alınıp tartışılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu şekilde kavramsallaştırmanın kültürel bir yapı olarak ilişkisel yılmazlığın anlaşılmasına daha fazla katkı sağlayacağı varsayılmaktadır.

Sosyal-ekolojik yaklaşım bağlamında, bireylerin güç ya da zor durumlar karşısında toplum içerisindeki diğer kaynakları kendi lehlerine kullanmaları önemlidir (Ungar, 2005, 2006). Walsh (1996) Aile Yılmazlık Modelinde sistemik-ekolojik yaklaşım bağlamında ailelerin karşı karşıya kaldıkları güçlüklerde, aile, arkadaş, akraba ve toplumdan alınan desteğin yılmazlıkta önemli sosyal destek kaynakları olduğunu belirtmiştir. Bu araştırma içerisinde çiftler ilişkide bir problem yaşadıkları zaman en çok eşlerinden, ailelerinden, yakın arkadaşlarından, iş arkadaşlarından, diğerlerinden ve son olarak da profesyonel yardım aramaya başvurduklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda toplum içerisinde ihtiyaç hissettiklerinde sağlık, sosyal yardım ve eğitim hizmetlerinden yararlanmaktadırlar. Bu şekilde çiftlerin güçlükler ya da zorluklar karşısında ekolojik bağlam temelinde ekzosistem, mezosistem ve makrosistemde kendilerine sunulan kaynaklardan yararlanmalarının ilişkisel yılmazlıklarına katkı sağladığı söylenebilir.

Araştırmalar ailede karşılaşılan güçlük ya da risk durumları karşısında psikolojik hizmetler, psikiyatrik konsültasyon, destek grupları, sosyal hizmetler, özel eğitim hizmetleri ve gönüllü kuruluşlardan alınan desteğin aile yılmazlığına önemli bir katkı sağladığı sonucuna ulaşmışlardır (Heimen, 2002; Ahlert ve Greef, 2012; Özbay ve Aydoğan, 2014). Kriz süresince iletişim kanallarını geliştirme ve açıklığı güçlendirme, duygusal kendini açabilme, empati ve destekleyici ilişkiler sağlama yeteneği önemlidir (Cohen ve diğ., 2004). Yapılan araştırmalarla tutarlı olarak bu araştırmada da çiftlerin yılmazlığın açıklanmasında, ilişkisel profesyonel yardım aramanın katkısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaz çiftler daha çok ilişkilerini geliştirme davranışlarıyla meşguldürler ve gerçekten ciddi güçlük ya da zorlanmalar karşısında öncelikli olarak informal daha sonra ise formal kaynakları kullanmaya yöneleceklerdir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu da, kadının profesyonel yardım aramaya yönelmesinin erkeğin ilişkisel yılmazlığını arttırmasıdır. Bunun yanısıra erkeğin profesyonel yardım aramaya yönelmesi, kadının ilişkisel yılmazlığı üzerinde bir etkiye sahip değildir. Karşılıklı-bağımlılık çerçevesinde çiftler ilişki sürecinde birbiri üzerinde bir etkiye sahiptir. Walsh ve McGoldrick (2004) eğer partnerler birbirlerinin iyileşme sürecine katkı sağlamada yardımcı olurlarsa ilişki bağlarının daha da güçleneceğini belirtmişlerdir. Kültürel açıdan, kadının ilişki içerisindeki durumu değerlendirildiğinde daha fazla ilişkinin başlamasında ve sürdürülmesinde etkin olduğu söylenebilir. Bu araştırmada zor yaşantılar karşısında kadının ilişkisel profesyonel yardım aramaya yönelmesi, ilişki sürecine özellikle de eşinin evlilik ilişkisine daha fazla etkisi olabileceği öngörülmektedir. Bununla birlikte bu sonuç araştırmanın sınırlılığı bağlamında da ele alınabilir. Şöyle ki bu araştırmaya katılan çiftlerin sahip oldukları risk durumu heterojendir, homojen bir grup üzerinde örneğin yalnızca eşlerden birinin kronik rahatsızlığı olan ya da yalnızca çocuk sahibi olamayan çiftlerde karşılıklı etki süreci farklılaşabilmektedir. Dolayısıyla araştırmanın bu sınırlılığı ile paralel araştırma bulgularının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Çiftlerin ilişki içerisindeki profesyonel yardım arama ve ilişkisel yılmazlıklarını inceleyen araştırmalar çok sınırlı olmakla birlikte çiftlerin yardım arama davranışlarına ilişkin araştırma sonuçları, ilişkisel yardım arama-ilişkisel yılmazlık ilişkisine ışık tutmuştur. Eubanks Fleming ve Córdova (2012) çiftlerin yardım arama davranışları ve evlilik niteliğini karşılıklı-bağımlılık yaklaşımında inceledikleri araştırmada, yardım aramada kadınların erkekleri daha çok motive ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yine yapılan bir başka araştırmada erkekler, görüşme süresince ilişki problemlerini konuşmaya daha kapalı iken, kadınlar bir ilişki durumu hakkında konuşmak için partnerlerini daha fazla teşvik etmektedirler (Ramm ve diğ., 2010). Bu araştırma sonuçları da kadınların erkekler üzerinde yardım arama davranışında etkili oldukları ve bununda erkeklerin ilişkisel yılmazlıklarına katkı sağladığı söylenebilir.

Jordan (2005) ilişkisel yılmazlığı kopukluk sonrasında ilişkiye yönelme ve gerektiğinde ilişki için yardım isteyebilme kapasitesi olarak tanımlamaktadır. Bu araştırmada kadınların ilişkisel profesyonel yardım aramaya yönelmeleri ilişkisel kültürel teori içerisinde önemli kavramlardan biri olan ilişkisel farkındalıkla açıklanabilir (Tores, 2011). İlişkide meydana gelen kopukluklar farkedildiğinde daha gelişmiş ilişkilerin kurulma sürecine kadınların daha fazla katkı sağladığı söylenebilir. Özbay (1996) yapmış olduğu araştırmada kadınların erkeklerden daha çok duygusal tehdit durumuyla karşı karşıya kaldıklarında psikolojik problemlerin varlığını kabul ettikleri ve informal / formal yardım veya destek aradıkları sonucuna ulaşmıştır. Yapılan bir araştırmada, kadınların çift ilişki fonksiyonun düzeyini ayarlamada daha etkili oldukları bulunmuştur (Faulkner ve diğ., 2005). Erkeklerin ilişkide profesyonel yardım arama yaklaşımlarının, kadınların ilişkisel yılmazlıkları

üzerinde bir etkisinin olmaması ise şu şekilde açıklanabilmektedir: Kültürel farklılıklar ve kültürel normlar yardım aramaya karşı tutumu, hangi yardım kaynaklarının kullanılacağını ve yardım arama sıklığını etkiler. İçinde yaşadığımız kültürde, evli çiftlerin mahremiyeti yani gizliliği önemlidir. Çiftler, yaşadıkları güçlükler ya da durumlar karşısında bunu dışarıdan üçüncü bir kişiyle paylaşmak istemeyebilirler, bazen de çiftin dışarıdan yardım almasını örneğin aile ve çift terapisine gitmeleri de hoş karşılanamayabilir. Aynı zamanda erkekler yardım aramaya ihtiyaç hissetseler bile bu durumu geciktirebilmektedirler (Eubanks Fleming ve Cordova, 2012). Bu gibi durumlar özellikle de erkek cinsiyet rolleri açısından kültürel bağlamda evli çiftin sosyal bir baskı hissetmesine ve ilişki için yardım alınmasını engelleyici bir durum oluşturabilmektedir. Bunu aynı zamanda kültürel olarak açıklayabilmek için daha fazla araştırma yapılmasına gereksinim olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak bu araştırmada, farklı risklere sahip olan çiftlerin ilişkisel yılmazlık ve ilişkisel profesyonel yardım arama davranışları arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar toplumsal cinsiyet rolleri temelinde, sosyal-ekolojik bağlamda tartışılmıştır. Aynı zamanda bu araştırmada ilişkisel yılmazlığın ölçümüyle ilgili bir sınırlılığın varlığı da göz önünde bulundurulmalıdır. İlişkisel yılmazlık ölçeği araştırmada toplam puan üzerinden değerlendirilmiştir. Ölçeğin alt boyutları (aktör, partner, ortak ve maneviyat) ile yapılacak çalışmalar ile ilişkisel yardım arama-ilişkisel yılmazlık ilişkisine yönelik sonuçların da değerlendirilmesi gerekmektedir.

İlgili literatürde aile yılmazlık araştırmaları genellikle nitel süreçlerle beraber incelenmiştir. Bu araştırmada nicel bir yöntem ve yapısal bir modelle beraber ilişkisel yılmazlığın ele alınması, kavramsal ve kuramsal açıdan bu kavramın daha iyi anlaşılmasına katkı sağladığı da düşünülmektedir. Ancak araştırmada bu sonuçlara dayalı olarak getirilecek öneriler de bundan sonraki araştırmacılar ve aile yılmazlığı üzerinde çalışan uygulamacılar açısından önemlidir.

Bu çalışmanın örneklemini heterojen risklere sahip bireyler oluşturmaktadır. Örneğin, yalnızca engelli çocuğa sahip olan çiftler gibi daha homojen bir grup üzerinde yapılacak araştırmalar farklı risk gruplarında ilişkisel yılmazlığın daha derinlemesine anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Bu çalışmanın çiftlerin zorluk ve güçlükler karşısında profesyonel yardım aramaya ilişkin sonuçları, ruh sağlığı alanında çalışanlara uygulama ve müdahale planlamalarında yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu araştırmada erkeklerin profesyonel yardım aramaya yönelmelerinin kadınların ilişkisel yılmazlıkları üzerinde bir etkisinin olmadığı, kadınların ise erkekler üzerinde bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu açıdan erkeklerin sürece katılımlarını daha çok teşvik edici profesyonel yardım hizmetlerin planlaması önemlidir. Erkek ve kadınların ihtiyaç hissettikleri zaman, çevrelerinden potansiyel yardım isteyebilme, alabilme ya da yararlanmada ve öncelikli olarak eşlerin ilişkilerinin güçlendirilmesi ve destek isteyebilme konusunda becerilerinin geliştirmesine yönelik çalışmaların yapılmasının gerekli olacağı değerlendirilmektedir.

Son olarak ise elde edilen bu araştırma sonuçları, psikolojik danışma ve rehberlik alanında aile ve çift alanı üzerinde yapılması planlanan araştırma ve uygulamalara ışık tutması beklenmektedir. Özellikle de araştırmanın dayandırıldığı yaklaşım karşılıklı-etkiyi temel almaktadır. Bu şekilde çift ilişki süreci daha detaylı bir şekilde anlaşılmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla hem incelenen konu hem de veri analiz tekniği açısından yeni bir yaklaşımın kullanılmış olması alandaki planlanan araştırmalar için bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

Ahlert, I. A., & Greeff, A. P. (2012). Resilience factors associated with adaptation in families with deaf and hard of hearing children. *American Annals of the Deaf*, *157*(4), 591-404.

Atkinson, D. R. & Gim, R. H. (1989). Asian-American Cultural Identity and Attitudes Toward Mental Health Services. *Journal of Counseling Psychology*, *36*(2), 209- 212.

Aydoğan, D. (2014). *Çiftlerde İlişkisel Yılmazlığın Ebeveynlik Stresi, İlişkisel Başa Çıkma, İlişkisel Profesyonel Yardım Arama ile İlişkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Black, K. & Lobo, M. (2008). A Conceptual Review of Family Resilience Factors. *Journal o Family Nursing,* 14, 33-55.

Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development.In T. Husen & T. N. Postlethwaite (Ed.), *The international encyclopedia of education* (2nd ed., pp. 1643-1647). New York: Elsevier Science

Brown, T.A. (2006). *Confirmatory Factor Analysis for Applied Research*. (First Edition). NY:Guilford Publications, Inc.

Brown, O. & Robinson, J. (2012). Resilience in remarried families. *South African Journal of Psychology*, *42*(1), 114-126.

Chow, M. C., & Tan, C. C. (2013). Attachment and Commitment in Dyadic Friendships: Mediating Roles of Satisfaction, Quality of Alternatives, and Investment Size. *Journal of Relationships Research*, 4, 1-11.

Cohen, O., Slonim, I., Finzi, R., & Leichtentritt, R. (2002). Family resilience: Israeli mothers' perspectives. *American Journal of Family Therapy*, *30*, 173–187.

Connolly, C. M. (2005). A qualitative exploration of resilience in long-term lesbian couples. *The family journal: Counseling and therapy for couples and families*, *13*(3), 266–280.

Coyle, J. P., Nohajski, T., Maguin, E., Safyer, A., Dewit, D. & Macdonald, S. (2009). An Exploratory Study of the Nature of Family Resilience in Families Affected by Parental Alcohol Abuse. *Journal of Family Issues,* December, *30*, 1606-1623.

Çakır, O. (2013). *Evlilik Doyumunu Açıklamaya Yönelik Bir Model: Uyumsuz Şemalar, Bağlanma Stilleri ve Duygusal Düzenleme.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara

Daly, J. K. (1999). *Criris of Genealogy: Facing the Challenges of Interfility*. In H.I.McCubbin, E. A. Thompson, A. I. Thompson, & J.Futrell (Eds.), The dynamics of resilient families (pp. 1-40). Thousand Oaks, CA: Sage.

Doss, B. D., Simpson, L. E.,& Christensen, A. (2004). Why do couples seek marital therapy? *Professional Psychology*, *35*, 608-614

Duncan, J., Bowden, C. & Smith, A. B. (2005). *Early Chidhood Centers and Family Resilience*: Ministry of Socail Development.

Eubanks Fleming, C.J. & Córdova, J. V. (2012). Predicting Relationship Help Seeking Prior to a Marriage Checkup. *Family Relations*, *61*(1), 90-100.

Faulkner, R. A, Davey M, & Davey A. (2005). Gender-related predictors of change in marital satisfaction and marital conflict. *American Journal of Family Therapy*. *33*,61–83.

Fischer, E., & Turner, J. (1970). Orientation to seeking professional help: Development and research utility of an attitude scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 35*(1), 79–90

Greeff, A. P., & Human, B. (2004). Resilience in Families in Which a Parent has Died. *The American Journal of Family Therapy*, *32*(1), 27-42

Hawley, D. (2000). Clinical Implications of Family Resilience. *The American Journal of Family Therapy, 28*, 101-116.

Heiman, T. (2002). Parents of Children With Disabilities: Resilience, Coping, and Future Expectations. *Journal of Developmental and Physical Disabilities, 14*(2),159-171.

Hu, L., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling, 6*, 1-55.

Jordan, J. V. (1997). *Relational development: Therapeutic implications of empathy and shame.* In J. V. Jordan (Ed.), Women's growth in diversity (pp. 138-161). New York: Guilford.

Jordan, J. V. (2005). *Relational resilience in girl*s. In S. Goldstein & R. B. Brooks (Eds.), Handbook of resilience in children (pp. 79-90). New York, NY: Springer Science/Business Media.

Kashy, D. A., & Kenny, D. A. (2000). The analysis of data from dyads and groups. In H. T. Reis & C. M. Judd (Eds.), *Handbookof research methods in social psychology* (pp. 451–477). New York: Cambridge University Press.

Kenny, D. A. (1996). Models of non-independence in dyadic research. *Journal of Social and Personal Relationships, 13*(2), 279-294.

Kenny, D. A., & Cook, W. L. (1999). Partner effects in relationship research: Conceptual issues, analytic difficulties, and illustrations. *Personal Relationships, 6*(4), 433-448.

Kwon, H., Rueter, M.A., Lee, M., Koh, S., & Ok, S. (2003). Marital relationships following the Korean economic crisis: Applying the family stress model. *Journal of Marriage and the Family*, *65*, 316-325

Lee, I., Lee Ok, E., Kim,S. H., Park, S. Y., Song, M. & Park Hwan, Y. (2003). Concept development of family resilience: A study of Korean famillies with a chronically ill child. *Journal of Clinical Nursing*, *13*, 636-645.

Lum C. (2008). *The Development of Family Resilience: Exploratory Investigation of a Resilience Program for Families Impacted by Chemical Dependency*. Masters of Social Work, San Jose State University.

Maguire, M. C. (1999). Treating the dyad as the unit of analysis: A primer on three analytic approaches. *Journal of Marriage and Family, 61*, 213-223

Margalit, M. & Kleitman, T. (2006). Mothers' stress, resilience and early intervention. European *Journal of Special Needs Education*, *21*(3), 269-283.

McCubbin, H. I., & McCubbin, M. A. (1988). Typologies of resilient families: Emerging roles of social class and ethnicity. *Family Relations, 37*(3), 247-254.

McCubbin, H. I., Thompson, A. I., & McCubbin, M. A. (1996). *Family assessment: Resiliency, coping and adaptation: Inventories for research and practice.* Madison: University of Wisconsin Publishers

Orthner, D. K., Jones-Sanpei, H., & Williamson, S. (2004). The resilience and strengths of low-income families. *Family Relations*, *53*(2), 159-167.

Özbay, Y. (1996). Üniversite öğrencilerinin problem alanları ile yardım arama tutumları arasındaki ilişki. *IV. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmalar*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 175-189.

Özbay, Y. & Aydoğan, D. (2013). *İlişkisel Yardım Arama Ölçeği.* XII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 8-11 Eylül, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

Özbay, Y. & Aydoğan, D. (2014). Aile Yılmazlığı: Bir engele rağmen birlikte güçlenen aile. *Sosyal Politikaları Çalışmaları Dergisi, 14 (31), 129-146.*

Özen, A. (2012). *Experience and expression of emotions in marital conflict: An attachment theory perspective.*Yayınlanmamış doktora tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Patterson, J. M. (2002a). Integrating family resilience and family stress theory. *Journal of Marriage and Family, 64*(2), 349-360.

Patterson, J. M. (2002b). Understanding Family Resilience. *Journal of Clinical Psychology*, 58(3), 233-236.

Plumb, J. C. (2011). "*The impact of social support and family resilience on parental stres in families with a child diagnosed with an autism spectrum disorder* . Doctorate in Social Work (DSW) Dissertations. Paper 14

Popp, D., Laursen, B., Kerr, M., Stattin, H., & Burk, W. K. (2008). Modeling homophily over time with an actor-partner interdependence model. *Developmental Psychology, 44*(4), 1028-1039.

Spring, B., Rosen, K. H. & Matheson, J. L. (2002). How parents experience a transition to adolescence: A qualitative study. Journal of Child and Family Studies, *11*(4), 411-425.

Tak, Y. R., & McCubbin, M. (2002). Family stress, perceived social support and coping following the diagnosis of a child's congenital heart disease. *Journal of Advanced Nursing*, *39*, 190–198

Tomar, İ. H. (2014). *Kaynak kaybı ile evlilik uyum arasındaki ilişkide başa çıkma stratejilerinin Dyadic Analizi.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Ungar, M. (Ed.). (2005). *Introduction: Resilience across cultures and contexts. In Handbook for working with children and youth: Pathways to resilience across cultures and contexts* . Thousand Oaks, CA: Sage.

Ungar, M. (2008). Resilience across cultures. *British Journal of Social Work, 38*, 218–235.

Venter, N. (2009). *Resilience in Intimate Relationships*. Master dissertation. University of South Africa.

Venter, N. & Snyders, R. (2009). Resilience in intimate relationships. *New Voices in Psychology*, *5*(1), 63-85

Yorgosan, J.B., Piercy, P.F. & Piercy, K.S. (2007). Acquired hearing impairment in older couple relationships: An exploration of couple resilience processes. *Journal of Aging Studies, 21*, 215–228

Walsh, F. (1996). The concept of family resilience: Crisis and challenge. *Family Process, 35,* 261–281.

Walsh, F. (1998). *Strengthening family resilience*. New York: Guilford Press.

Walsh, F. (2002). A Family Resilience Framework: Innovative Practice Applications. Family Relations, *51(2)*, 130-137.

Walsh, F. (2006). Strengthening family resilience (2nd ed.). New York: Guilford Press.

Walsh, F. (2007). Traumatic Loss and Major Disasters: Strengthening Family and Community Resilience. *Family Process*, *46* (2), 207-227.

Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal
2015, 5 (44), 109-121

Extended Summary

Relational Resilience and Relational Professional Help on Couples: Dyadic Analysis

Didem AYDOĞAN and Yaşar ÖZBAY

Recently, substantial amount of research has been investigated the families facing negative life events and able to cope effectively with these issues. (Daly, 1999; Greef&Human, 2004; Brown & Robinson, 2012; Özbay&Aydoğan, 2014). From the systemic point of view, resilience focus on transactional processes in terms of ecologic and developmental context (McCubbin&McCubbin, 1988; Walsh, 1996, 1998; Ungar, 2005, 2008). Walsh (1996) examined family resilience in ecologic and developmental context and based this on relational resilience, she emphasized that development occurs via individual and relational transformation. As being a relational phenomenon in Relational Cultural Theory (RCT), Jordan (2005) defined the resilience as "the ability to make connections (relations) which promote development".

Walsh (2006) sees the risk in family as a crisis and stated that after this crisis situation, resilient families enhanced their relations and also they strengthen the emotional bonds among the family members. In the resilienceprocess, the sources, which act as a buffer at risk situations against adversities and help individuals cope well are defined as being protective factors (Hawley, 2000).

There are some research findings that the social formal support taken from outside, especially searching for professional help, is a protective factor for resilience for the families facing with important life adversities (Heimen, 2002; Ahlert&Greef, 2012). Seeking relational professional help seeking can be defined as an attitude of couples searching for a professional help together when they face difficult or problematic situations in their relations or marriages.

When the related explanations and the reciprocal influences are taken into account, the importance of investigating the relational professional help seeking by using dyadic analysis method is ensured. The purpose of this study is to investigate the relational resilience and the relational professional help seeking of the couples who have a risk at their marriage in dyadic regard.

The relational processes have been investigated in depth with the reciprocal-dependence research methods using Actor-Partner Interdependence Model (APIM) (Kenny, 1996; Kenny & Cook, 1999). In this study, the relational resilience isstudied by using APIM, one of the dyadic analyze methods. Since this study is especially based on dyadic analyze, with regard to the data analysis approach, it is expected to bring innovations and contributions to the area of Psychological Counseling and Guidance in terms of family and couple research and practices.

Method

The participants of the study are composed of 229 married couples (n=458) who have at least one child and have had one traumatic experience in their life. In this study, the age of the women ranges from 20 to 53 and the average of women's age is $\overline{X}$ =36(Ss:5.53); the age of the men ranges from 22 to 58 and the average of men's age is $\overline{X}$ =39.61 (Ss: 5.75). The Relational Resilience Scale, Relational Professional Help-Seeking Behavior Scale, Personal Information Form and Life Events Form were used to collect data for this study. For the data analysis, descriptive statics and dyadic analyses in structural equation modeling with path analysis models are employed. Data analysis is carried out by using SPSS and AMOS 5.0 statistic program.

Results

In this study, the impact of the relational professional help seeking behavior of men and women in relational resilience was tested by using APIM with path analysis. In this analysis, by associating the relations among relational professional help seeking belonging to men and women and the errors among outcome variables (woman-man relational resilience), the impact of actor and partner effects on relational resilience were tested. In the tested model, men and women's relational professional help seeking behavior has an impact on actor's relational resilience. Partner effects show that only women's relational professional help seeking behavior had a positive impact on men partner's relational resilience, but men's relational professional help-seeking behavior has no impact on women's relational resilience.

Discussion

Results were discussed in relation to the social-ecological model and relevant literature. There is a consistency between the otcomesof this study and the previous research findings in terms of the contribution of seeking professional help while defining the relational resilience of couples (Heimen, 2002; Ahlert&Greef, 2012; Özbay&Aydoğan, 2014). The other finding of this study is that the tendency of women to seek for professional help increases the relational resilience of men. Besides this, the tendency of men to seek for professional help has no impact on the relational resilience of women. The cultural differences and norms effects the attitude toward seeking help, which type of help sources are used and also the frequency of seeking help. In Turkish cultural context the privacy of married couples are very important. Couples may not want to share the difficulties or issues with the third person and sometimes getting help from other sources (e.g. seeking help from family and couple therapists) is not welcomed by the people around couples. At the same time, even men feel the need of seeking help, they can delay this process (Eubanks Fleming & Cordova, 2012).In these cases, especially from the male gender role point,for couples, cultural roles and norms can cause the feeling of pressure and compose a barrier to seek help for their relations.

Mostly in the previous studies family resilience was examined with qualitative research processes. In this study, it is thought that examination of relational resilience with a quantitative method and a structured model help this term to be understood better in terms of conceptual and theoretical perspectives. In addition to this, the research that will be done on homogeneous groups will provide better understanding of relational resilience in various risk groups.